

Asia: VN/26856/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle uudeksi alueidenkäyttölainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto. Lausuntopalautteen käsittelyn helpottamiseksi ympäristöministeriö pyytää, että lausunto jaotellaan lausuntopyynnössä ilmoitettujen väliotsikoiden mukaisesti.

Kommentit luvusta 1 Yleiset säännökset

Lausunnon esittäjä ABO Energyn esittely

ABO Energy on kansainvälinen uusiutuvan energian ja vihreän vedyn kansainvälinen hankeyhtiö, joka on perustettu Saksassa 1996. Yhtiöllä on Suomessa valmistuneita hankkeita 460 MW:n edestä, mikä tarkoittaa noin 920 miljoonan euron arvosta investointeja Suomeen vuodesta 2013 alkaen.

Tällä hetkellä yhtiöllä on 29 maatuulivoimahanketta (5100 MW) eri puolilla Suomea. Eniten megawatteja on suunnitteilla maakunnista Kainuuseen. Olemme julkaisseet kaksi varhaisen vaiheen vetyhanketta Pohjois-Pohjanmaalla Nivalassa ja Oulussa. Näistä pidemmälle edenneen Nivalan Kurunpuhdon hankkeen investointiarvo olisi toteutuessaan jopa miljardi euroa. Lisäksi kehitämme energiavarastoja ja aurinkovoimahankkeita.

Yhtiö on ollut edelläkävijä sosiaalisesti hyväksyttävien uusiutuvan energian hankkeiden kehittämisessä. Tätä kuvastavat yhtiön merkittävän suuri hyväksymisaste tuulivoimahankkeille (>90%) ja erityisesti se, että merkittävä osa (>50%) hankkeista on hyväksytty ilman valituskäsittelyä.

Kiitämme mahdollisuudesta lausua alueidenkäyttölain luonnokseen. ABO Energy Suomi Oy kannattaa lakiesitystä siltä osin, kun se tukee hallitusohjelman tavoitteita luvituksen sujuvoittamisesta, eri toimijoiden roolin selkiyttämisestä, maakuntakaavoituksen roolin keventämisestä ja digitalisaation tukemisesta. Esitys sisältää ongelmallisia kohtia erityisesti tuulivoimarakentamiseen liittyen. Näiltä osin näemme, että esitetyt toimet ovat ristiriidassa hallitusohjelman tavoitteiden kanssa, vaarantavat Suomen kilpailukyvyn ja sitä myötä tavoitellun talouskasvun, ja ovat osin kohtuuttomia.

ABO Energy Suomi Oy haluaa nähdä lain, joka edistää Suomen hyvinvointia, ja jossa uusiutuvan energian rakentamista kohdellaan kuten muutakin teollista rakentamista.

Kommentit luvusta 2 Viranomaisten tehtävät

-

Kommentit luvusta 3 Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

-

Kommentit luvusta 4 Maakuntakaava

-

Kommentit luvusta 5 Yleiskaava

-

Kommentit luvusta 6 Asemakaava

-

Kommentit luvusta 7 Vähittäiskaupan suuryksiköitä koskevat erityiset säännökset

-

Kommentit luvusta 8 Tuulivoimarakentamista koskevat erityiset säännökset

Kommentit luvusta 8 Tuulivoimarakentamista koskevat erityiset säännökset

Tuulivoiman osalta esityksessä on kaksi olennaista osaa, maisemavaikutukset ja etäisyysraja. ABO Energy Suomi Oy vastustaa kiinteää etäisyysrajaa ja esittää muokkausta maisemavaikutuksiin.

Maisema

Maankäyttö- ja rakennuslaissa maiseman osalta todettiin että ”suunniteltu tuulivoimarakentaminen ja muu maankäyttö sopeutuu maisemaan ja ympäristöön.”, joka on uudessa esityksessä muotoiltu ”suunniteltu tuulivoimarakentaminen ei aiheuta merkittäviä haitallisia maisemavaikutuksia”.

Ehdotettu tekstimuoto sellaisenaan vaikuttaisi lieventävän tuulivoimaloiden maisemavaikutuksien sääntelyä. Onhan selvää, että maisemaan sopeutuvalla hankkeella ei voi olla merkittäviä haitallisia maisemavaikutuksia. Tämä on tuotu esiin myös hallituksen esityksen perusteluissa. Näin ollen olisi perusteltua odottaa, että oikeuskäytäntö muodostuu aiempaa sallivaksi.

Ongelmaksi muodostuu se, että maisemavaikutusten arviointiohjeessa (Ympäristöministeriön julkaisuja 2024:29) käytetään osin samankaltaista termistöä kuin lakitekstissä. Kuitenkin olemassaolevan lain mukainen oikeuskäytäntö on osoittanut, että vaikka maisemavaikutusten arviointi tunnistaisi merkittäviäkin vaikutuksia, ei niitä ole juurikaan tulkittu niin suuriksi, että kaava olisi niiden perusteella lainvastainen. Ollaan siis tilanteessa, että oikeuskäytännössä voidaan pitää hyväksyttävänä jopa hanketta, jolla arvion mukaan on ”suuri kielteinen maisemavaikutus”, kun taas laissa nimenomaisesti kielletään merkittävien haitallisten vaikutusten aiheuttaminen. Tämä heikentäisi kaavan ymmärrettävyyttä ja oikeudenmukaisuuden tunnetta sekä sitä kautta tuulivoiman sosiaalista hyväksyttävyyttä.

Ehdotamme muotoilemaan kohdan uusiksi esimerkiksi:

”Tuulivoimarakentamisen maisemavaikutukset tulee selvittää, ja rakentamisesta ei saa aiheutua kohtuuttomia kielteisiä maisemavaikutuksia.”, jolloin se olisi linjassa oikeuskäytännön ja muuta rakentamista koskevan maisemasäätelyn kanssa.

Etäisyysrajat

ABO Energy Suomi Oy näkee etäisyysrajat erittäin haitallisena sekä energia-alan kehityksen, Suomen investointiympäristön sekä hallitusohjelman tavoitteiden kannalta. Esityksen etäisyysrajaa perustellaan hyväksyttävyyden parantamisella. On kuitenkin huomionarvoista, että tuulivoiman hyväksyttävyys on sekä yleisesti että paikallisesti verrattain korkealla tasolla – mikä todetaan myös hallituksen esityksessä. On epäselvää, onko tässä ratkottavaa ongelmaa olemassa ja ratkaisisiko ehdotus niitä. Esitetylle etäisyydelle (8x voimalan korkeus) ei ole esitetty perusteluja, eikä niitä osattu esittää myöskään lakiluonnoksen esittelytilaisuudessa kysyttäessä.

Sen sijaan esityksellä on monia erittäin merkittäviä haittoja. Ehdotuksemme onkin jättää etäisyysrajaa koskevat kirjaukset kokonaan pois laista.

Mikäli etäisyysraja halutaan kuitenkin sisällyttää lakiin, tulee sen vaikutukset selvittää erittäin huolella ja tehdä päätökset niihin perustuen. Lain aikataulun pitämiseksi tällöin olisi perusteltua siirtää etäisyysrajat erilliseen asetukseen, joka annetaan myöhemmin tarvittavien selvitysten ja huolellisen taustatyön pohjalta. Perustuslakivaliokunta on todennut, että tavoitteena tulee olla, ettei laintasoista sääntelyä kirjoiteta liian yksityiskohtaiseksi ja ettei asetustasoista sääntelyä nosteta ”varmuuden vuoksi” lakitasolle. Lakiehdotuksiin ei tule sisällyttää sellaisia teknisiä yksityiskohtia, jotka ovat alttiita toistuville muutoksille.

Suhtaudumme myös kriittisesti ehdotettuihin etäisyysrajan vaikutuksien liennytyskeinoihin. Yleiskaavapäätös on poliittinen ratkaisu, johon vaikuttavat monet tekijät. Olemme jo nyt nähneet, että kunnissa on ehdotettu noudatettavan 8x korkeuden mukaista etäisyysrajaa, vaikka laki ei ole edennyt päätöksiin asti.

Käymme tässä lyhyesti läpi näkemämme merkittävät haitat. Myöhemmin lausunnossa käymme tarkemmin läpi esitettyjä argumentteja perusteineen.

Ehdotettu etäisyysraja liennytysineen vähentäisi ABO Energyn hankkeisiin suunniteltuja tuulivoimaloita arviomme mukaan vähintään 34 prosenttia. Mikäli hankkeiden poliittisessa hyväksynnässä alettaisiin soveltamaan 8x kokonaiskorkeuden mukaista etäisyyttä myös maakuntakaava-alueilla, kuten nyt ennakoidaan käyvän, vaikutus olisi yli 70 prosenttia. Tällöin hankkeidemme yhteenlaskettu teho laskisi noin 49 500 megawatista 15 000 megawattiin .

Näin suuret vähennykset tuulivoimahankkeisiin vaikuttavat väistämättä myös Suomen teollisuuden tarvitsemaan sähköntuotantotarpeeseen ja sitä myötä sekä uusiin investointimahdollisuuksiin että olemassa olevan teollisuuden kilpailukykyyn.

Fingrid arvioi, että teollisuuden sähköntarve tulee kasvamaan 35 TWh tämän vuosikymmenen loppuun mennessä (Sähkön tuotannon ja kulutuksen kehitysnäkymät Q3/2024). Sähköntarvetta ajavat osaltaan suunnitellut uudet investoinnit, kuten datakeskukset, uudet metallijalostuksen toimipisteet sekä vetytalous. Samaan aikaan ilmaisista päästöoikeuksista luovutaan, jolloin päästöjä aiheuttavat prosessit tulee korvata päästöttömillä. Käytännössä tämä tarkoittaa teknologioiden sähköistymistä. Tämä lisää erityisesti metalli- ja kemianteollisuuden sähköntarvetta. Mikään muu puhdas sähköntuotantomuoto kuin maatuulivoima ei pysty Suomessa vastaamaan kysynnän kasvuun riittävän nopealla aikajänteellä.

2 Ehdotettu etäisyysraja heikentää sosiaalista hyväksyttävyyttä

Pitkän kokemuksemme mukaan sosiaalinen hyväksyttävyys rakentuu osallisuudesta, ymmärrettävyydestä, reiluudesta ja vaikutusmahdollisuuksista. Kiinteä etäisyysraja vaikuttaa näistä kaikkiin kielteisesti, koska päätöksenteko siirtyy kauemmas ihmisistä, joita hanke koskettaa.

Käytännössä etäisyysraja tarkoittaa paikallisesti hankkeiden työntämistä kauemmas asutuksesta, syvemmälle luontoon. Myös tämä oletettavasti lisää sosiaalisia jännitteitä, sillä luonnon herkkyyks korostuu jo nykyisessä tuulivoimakritiikissä paikallisesti ja valtakunnallisesti.

Valtakunnallisesti hankkeet siirtyisivät etäisyys sääntelyn myötä erityisesti pohjoiseen ja jossain määrin itään, joissa ei toistaiseksi ole tarvittavaa sähköverkkoa ja missä rakentamista rajoittavat muun muassa itärajan tutkavalvonta sekä matkailu-, poronhoito- ja saamelaisalueet. Se tarkoittaisi siis voimakkaasti lisääntyvää sähköverkon kehittämistarvetta ja sitä kautta lisääntyvää maankäyttöä alueellisesti että paikallisesti. Samalla alueellinen tasa-arvo heikkenee entisestään, koska tietyillä alueilla tuulivoiman rakentamisesta tulee mahdotonta ja toisaalta tuulivoimaa ohjattaisiin alueille, joissa on jo valmiiksi tunnistettuja hyväksyttävyyden haasteita maankäytön osalta.

3 Ehdotettu etäisyysraja vaarantaa Suomen investointiympäristön

Suomen talouskasvu on lähes täysin riippuvainen ulkomaisista investoinneista. Viime vuosien investoinnit ovat painottuneet suurelta osin maatuulivoimaan. Samaan aikaan investointien ehtoja on muutettu voimakkaasti ja nopealla aikataululla (esimerkkeinä tukijärjestelmän sulkeminen 2015, kiinteistöveron nosto 2017) ja luvatut helpotukset, kuten Itä-Suomen avaaminen tuulivoimalle ja luvituksen keventäminen, eivät ole toteutuneet.

Jos Suomessa ei ole edellytyksiä lisätä sähköntuotantoa hallitusohjelman mukaisesti, suljemme myös ovet energiaintensiivisiltä teollisuuden alueilta kuten metallinjalostukselta vetyteollisuudelta. Mikäli

kehitys jatkuu tällaisena, vaarantuu Suomen maine vakaana ja ennakoitavana investointikohteena, ellei se jo ole vaarantunut. Tämä olisi hallitusohjelman tavoitteiden vastaista.

Yhdymme Kilpailu- ja kuluttajaviraston lausunnossaan esittämään huoleen kilpailun rajoittamisesta, sillä uusi sääntely vaikeuttaa uusiutuvan energian uusien toimijoiden tuloa Suomen markkinoille.

4 Etäisyysraja asettaa vaatimuksia kunnille ja maakuntaliitoille

Esityksen mukainen etäisyysraja asettaisi maakuntaliitot hankalaan asemaan. Maakuntakaavoja on tarkoitettu tehtäväksi hyvin yleispiirteiseksi ja enemmänkin turvaamaan erilaisia maakunnan kehityksen kannalta tärkeitä maankäytön mahdollisuuksia. Esitetty menettely tekisi maakuntakaavasta tarkkarajaiseen lupaprosessiin rinnasteisen menettelyn. Tämä lisäisi merkittävästi maakuntakaavan sisällölle asetettavia laatuvaatimuksia ja siten sen vaatimaa työmäärää. Tämä olisi myös hallitusohjelman ja myös alueidenkäyttölain muiden tavoitteiden vastaista.

Maakuntakaavoittaminen on hitaampaa kuin kuntakaavoittaminen, kuten Suomen uusiutvat ry tuo lausunnossaan esiin. Maakuntakaavoittamisen painoarvon kasvattaminen tuulivoimakaavoittamisessa hidastaisi tuulivoiman kehittämistä entisestään tilanteessa, jossa tavoite on lisätä sähköntuotantoa nopeasti.

Esityksen mukaan kunta vastaa mahdollisesti tarvittavasta suostumusmenettelystä ja siihen liittyvästä tiedon keruusta ja ylläpidosta. Tämä lisäisi kunnan tehtäviä joissain tapauksissa jopa merkittävästi. Tämä olisi myös hallitusohjelman tavoitteiden vastaista.

5 Etäisyysraja ei ole teknologianeutraali, vaan kohdistuu erityisesti tuulivoimaan

Tarkasteltaessa muita erilaisia maankäytön toimintoja vastaavanlaista ja jyrkkää etäisyysvaatimusta ei ole asetettu millekään toiselle teknologialle. Esimerkiksi kaivosalan, kaatopaikkojen, kivenmurskaamoiden, ydinvoimaloiden ja ongelmajätteiden käsittelyn osalta sovelletaan joustavampaa lainsäädäntöä, jossa etäisyyttä arvioidaan todellisten vaikutusten pohjalta – kuten tuulivoimassakin nykyisellään, ja käytössä on harkinnanvaraisuus poikkeamille, jota voidaan perustellusti soveltaa. Tuulivoimaa tulisi kohdella yhdenvertaisesti muiden teknologioiden joukossa. Nykyinen etäisyyden määrittely tuulivoiman sijoittelussa todellisten vaikutusten kautta vastaa samaa menettelyä, mitä muiden teknologioiden osalta noudatetaan, eikä siksi ole perusteltua määrät tuulivoimalle poikkeuksellisen jyrkkää sääntelyä.

Yksityiskohtaiset perustelut kommenteille

Vaikutukset energiantuotantoon

On hälyttävää, kuinka heikosti esitetyn etäisyysvaatimuksen laaja-alaisia seurauksia on valmistelutyössä selvitetty. Seuraukset vaikuttavat merkittävän negatiivisesti lyhyellä ja pitkällä aikavälillä Suomen energiantuotantoon, millä on raskaat seuraukset taloudelliseen kasvuun ja investointeihin.

Edullinen, puhdas sähkö on ollut Suomen vahvin vetovoimatekijä kansainvälisille investoinneille, eikä tätä etua ole varaa menettää 17 vuoden taloudellisen taantuman jälkeen. Maatuulivoima on kiistattomasti nopein ja kustannustehokkain tapa turvata sähköntuotannon kasvu vähintään tulevan kymmenen vuoden ajalle, sillä useimmat tuotantoteknologiat ovat selkeästi hitaampia kehitykseltään ja/tai kalliimpia tuotantokustannuksiltaan. Maatuulivoimaa kehitetään markkinaehtoisesti, eikä se tarvitse kalliita tukia.

Maatuulivoima on puhaltanut elinvoimaa alueille, joiden pelättiin jo hiipuvan. Rajoittamisen sijaan nyt olisi aika hallitusohjelman mukaisesti avata tuulivoiman mahdollisuudet myös itäiseen Suomeen etsimällä aktiivisesti ratkaisua tutkavalvonnan ja tuulivoiman yhteensovittamiseen. Hajautettu sijoittelu eri puolille olisi myös sähköverkon ja sääriippuvaisen tuotannon optimoinnin kannalta Suomen etu.

a) sähköntuotantoon

Fingrid on kantaverkon kehittämissuunnitelmassaan (2024 - 2033) arvioinut Suomen sähköntarpeen kasvavan noin 45 TWh (50 %) vuoteen 2030 mennessä, ja kasvun arvioidaan jatkuvan voimakkaana myös tämän jälkeen. Tarpeen kasvu kulkee käsi kädessä teollisuuden kilpailukyvyyn vaatiman sähköistymisen ja uusien sähköä käyttävien investointien tulon mukana. Mikäli sähköntuotanto ei vastaa kulutuksen tarpeisiin, heikkenevät kilpailukyky ja investoinnit sekä niiden mukanaan tuoma talouskasvu jää saavuttamatta. Fingridin arvion mukaan noin 85 prosenttia mainitusta lisäyksestä on maatuulivoimaa.

Esitetty kiinteä etäisyysvaatimus rajoittaa tuulivoimapotentiaalia merkittävästi ja sitä kautta Suomen sähköntuotannon kasvupotentiaalia. Tämä on täysin vastoin hallituksen tavoitteita ohjata Suomea kasvuun. Kuten todettua, mikään muu sähköntuotantomuoto ei pysty vastaamaan puhtaan sähköntarpeeseen kymmenen vuoden aikavälillä yhtä jouhevasti kuin maatuulivoima.

Esimerkiksi ministeri Ranne on julkisuudessa esittänyt huolensa sähköntarpeesta kansalaisille. Jos Suomessa halutaan jatkossakin tarjota yhtä aikaa kohtuuhintaista sähköä kuluttajille ja houkutella kansainvälisiä investointeja, olisi epärationaalista jädäyttää maatuulivoiman lisäämisen edellytykset. Vaikutukset sähköntarpeeseen olisi myös syytä selvittää huolella ennen päätöstä.

b) sähkönsiirtoon

ABO Energyn hankeportfoliota tarkasteltaessa etäisyysvaatimus ohjaa voimaloita Fingridin määrittelemälle tuotantopainotteiselle alueelle. Fingrid on julkisesti kertonut pyrkivänsä tulevilla hinnoittelumekanismeillaan ohjaamaan sähköntuotantoa enemmän kulutuspainotteiselle ja tasapainoiselle alueelle, mikä olisi Suomen sähköverkon kannalta parempi. Etäisyysvaatimuksen

vaikutus sähköverkon kehittämiseen on siis merkittävä heikennys ja ristiriidassa kantaverkkoyhtiön tavoitteiden kanssa.

c) energiantensiivisiin investointeihin

Useat teollisuudenalat, erityisesti metalli- ja terästeollisuus, vetyteollisuus, akkuteollisuus ja datakeskukset, etsivät sijoituspaikkoja, joissa on tarjolla paljon puhdasta ja edullista sähköä. Tuulivoima mahdollistaa tämän, koska tuulisähkön tuotantokustannus Suomessa on kansainvälisesti erittäin kilpailukykyinen ja Suomessa maatuulivoima on halvin tapa tuottaa sähköä. Pitkät sähkösopimukset (PPA:t) vakauttavat teollisuuden kustannuksia ja houkuttelevat sijoittajia. Useat investoijat edellyttävät uusiutuvan energian käyttöä kansainvälisen sääntelyn ohjaamana ja omien vastuullisuustavoitteidensa vuoksi. Sähköntuotanto on kynnyskysymys uusille teollisuusinvestoinneille, joita Suomeen halutaan houkutella.

Siksi on ensiarvoisen tärkeää, että etäisyysrajoituksen dynaamiset vaikutukset Suomeen tuleviin teollisuusinvestointeihin selvitetään huolella ennen asiasta päättämistä.

Vaikutukset aluetalouteen ja aluekehitykseen

Tuulivoima on puhaltanut elinvoimaa kuntiin, joiden pelättiin jo hiipuvan. Alueittain tarkasteltuna etäisyysvaatimuksen seuraukset osuisivat ABO Energyn hankkeissa erityisesti Kainuuseen, Pohjois-Savoon, Etelä-Savoon, Pohjois-Karjalaan, Pohjois-Pohjanmaalle ja (Pohjois-)Pirkanmaalle. Samaan aikaan hallitus on käynnistänyt ohjelmia ja toimenpiteitä itäisen ja pohjoisen Suomen elinvoiman lisäämiseksi.

Tuulivoima tuo alueille mukanaan taloudellista hyvinvointia ja on antanut monille kunnille länsirannikolla ja Pohjois-Pohjanmaalla toisen mahdollisuuden. Monella pienellä paikkakunnalla on tosiasiallisesti hyvin rajalliset mahdollisuudet houkutella investointeja alueelleen. Uusiutuva energia ja erityisesti tuulivoima ovat viime vuosikymmenen tuoneet tuloja alueille ja paikkakunnille, joiden investointinäkyvät ovat muutoin olleet heikot. Parhaassa skenaariossa uusiutuvan energian tuotanto vetää läheisyytensä jatkoinvestointeja, kuten datakeskuksia, vihreää vetyä ja vihreää teollisuutta, jotka voivat hyödyntää paikallista vihreästi tuotettua sähköä. Tämä nähdään jo Pohjois-Pohjanmaalla, jonne on julkaistu useita vetyhankkeita.

Kyse ei ole yksittäisistä hyötyjistä, vaan vaikutukset ulottuvat laajasti useisiin kymmeniin kuntiin eri puolilla maata. Aluetaloudellisesta näkökulmasta tätä kulmaa ei tule ohittaa ja vähintään aluetaloudelliset vaikutukset maakuntien ja kuntien alueille tulee huolella selvittää ennen etäisyysrajasta päättämistä. Jos etäisyysääntelyllä rajataan maatuulivoiman mahdollisuudet näiltä kunnilta, kuuluu kysymys mitä hallitus pystyy tarjoamaan tilalle.

Esimerkki:

Tuulivoimahankkeiden investointiarvoksi arvioidaan yleensä 1,5–2 miljoonaa euroa per megawatti. ABO Energyn nykyiset Kainuun hankkeet tarkoittaisivat yhteensä noin 2,5–3,4 miljardin euron investointia seuraavan kymmenen vuoden aikana – edellyttäen, että itäisen Suomen tutkavalvontaan löydetään ratkaisu hallitusohjelman mukaisesti.

Suomen ympäristökeskus (SYKE) arvioi, että noin 30 % kokonaisinvestoinnin arvosta jää Kainuussa maakuntaan. Tämän perusteella ABO Energyn hankkeiden aluetaloudellinen vaikutus Kainuuseen olisi 756–911 miljoonaa euroa.

Jos esitetty etäisyysvaatimus tulisi voimaan sellaisenaan, vaikutus pienenesi 481–642 miljoonaan euroon – eli noin 270–280 miljoonalla eurolla.

Esimerkki:

ABO Energyn kaavoituksessa olevat tuulivoimahankkeet maakunnittain

Tehon menetys maakunnittain 8 x kokonaiskorkeus säteellä asutuksesta tai maakuntakaavassa (MW)

Kainuu – ei sääntöä 1680 MW – 8x-sääntö maakuntakaavapoikkeuksella 1070 MW (-36 %) – täysi 8 x-sääntö 580 MW (-66%)

Pohjois-Pohjanmaa – ei sääntöä 830 MW – 8x-sääntö maakuntakaavapoikkeuksella 580 MW (-30 %) – täysi 8 x-sääntö 300 MW (-64%)

Pirkanmaa – ei sääntöä 480 MW – 8x-sääntö maakuntakaavapoikkeuksella 260 MW (-46 %) – täysi 8 x-sääntö 60 MW (-88%)

Pohjois-Savo – ei sääntöä 440 MW – 8x-sääntö maakuntakaavapoikkeuksella 310 MW (-30 %) – täysi 8 x-sääntö 40 MW (-91%)

Keski-Suomi – ei sääntöä 430 MW – 8x-sääntö maakuntakaavapoikkeuksella 360 MW (-16 %) – täysi 8 x-sääntö 250 MW (-42%)

Lisäksi ABO Energyn hankkeita on Pohjanmaalla, Etelä-Pohjanmaalla, Pohjois-Karjalassa, Päijät-Hämeessä, Varsinais-Suomessa, Etelä-Savossa, joissa vaikutus vaihtelee 3-100% nykyisellä ehdotuksella tai 63-100% vaikutuksella täydellä 8x-säännöllä. Tarkka listaus näistä toimitetaan kirjaamoon.

Vaikutus kokonaisturvallisuuteen

Tuulivoima on nopea, kotimainen ja geopolittisesti vakaa energiamuoto, joka ei ole riippuvainen fossiilisista polttoaineista tai tuontien energiasta. Siksi se on avainroolissa Suomen huoltovarmuuden ja energiaomavaraisuuden vahvistamisessa.

Hallitus on toimillaan halunnut korostaa turvallisuuden merkitystä epävakassa maailman tilanteessa. Tuulivoimakehityksellä ja -rakentamisella on oma vaikutuksensa turvallisuuteen. Tuulivoima on tuonut ja sillä olisi potentiaalia tuoda elinvoimaa vielä monille kymmenille uusille paikkakunnille, joita väestön ikääntymisen ja kaupungistumisen megatrendit uhkaavat. Suomen turvallisuuden kannalta olisi tärkeää, että Suomi pysyy tasaisesti asuttuna ja itäiseen sekä pohjoiseen Suomeen saadaan työtä ja taloudellista turvaa tuovia investointeja.

Ukrainan sodasta myös tiedetään, että tuulivoima on parhaiten säilynyt energiantuotantomuoto sodasta kärsineessä maassa. Hajautettu tuulivoimatuotanto on kriiseille vähemmän herkkä, eivätkä esimerkiksi yleistyneet merikaapeliyhteyksien rikkoontumiset vaikuta maatuulivoiman sähkönsiirtokapasiteettiin.

Vaikutukset sosiaaliseen hyväksyttävyyteen

Tuulivoiman sosiaalinen hyväksyttävyys on erittäin korkealla tasolla. Tästä kertovat esimerkiksi Energiateollisuuden energia-asenteet-kysely (2024), jonka mukaan tuulivoima on suurista energiantuotantomuodoista selkeästi suosituin: 71 prosenttia kannattaa sen lisäämistä. Enemmän kannatetaan vain aurinkosähkön lisäämistä (82 prosenttia). Vain kymmenen prosenttia näkee, että tuulivoimaa tulisi vähentää. Vesivoiman ja ydinvoiman lisäämistä toivoo noin puolet suomalaisista.

Myös Fingridin tuore tutkimus vahvistaa tämän: 41 prosenttia suhtautuisi myönteisesti uusiutuvan energian tuotantolaitokseen kotinsa tai vapaa-ajan asuntonsa lähellä. Kielteisesti suhtautuvia on vajaa neljännes (23 %).

Myös paikallisissa hankkeissa hyväksyttävyys on suurta. Esimerkiksi hankekunnissamme Kannonkoskella, Lapinlahdella ja Pielavedellä kunta on teettänyt riippumattomat kyselyt kaikkien kuntalaisten mielipiteestä oman kunnan tuulivoimahankkeeseen, kun nykyisessä menettelyssä hankkeen alkuvaiheessa toteutetaan kysely pääsääntöisesti vain hankkeen lähellä asuville. Kaikissa kolmessa kuntalaiskyselyssä hankekunnissamme myönteisesti suhtautuvien ja neutraalisti suhtautuvien osuus on ollut selvästi suurempi, kuin hankkeita vastustavien.

Poliittisessa päätöksenteossa on tärkeää huomioida myös vähemmän näkyväksi tehdyt näkökulmat. Kriittiset tuovat kantansa ja perustelunsa tyypillisesti esiin äänekkäästi ja aktiivisesti, kun taas

kannattajat ja neutraalit jättävät helposti kantansa kertomatta julkisessa keskustelussa. Tästä syystä esimerkiksi median välittämä mielikuva tuulivoimahankkeista on usein merkittävästi kielteisempi, kuin laajan ihmisjoukon todelliset asenteet. Tämä on tullut selvästi esiin koko kunnassa toteutettavissa kuntalaiskyselyissä.

Esimerkki:

Pielaveden kunnan kuntalaiskysely 5/2025

Kuinka suhtaudutte Löytänän tuulivoimahankkeeseen?

- Erittäin myönteisesti 23 %
- Melko myönteisesti 18 %
- En myönteisesti enkä kielteisesti / Neutraali 27 %
- Melko kielteisesti 9 %
- Erittäin kielteisesti 18 %
- En osaa sanoa 2 %

Kannonkosken kunnan kuntalaiskysely 5/2025

Kuinka suhtaudutte Vuorijärvien tuulivoimahankkeeseen?

- Erittäin myönteisesti 36 %
- Melko myönteisesti 20 %
- En myönteisesti enkä kielteisesti / Neutraali 13 %
- Melko kielteisesti 8 %
- Erittäin kielteisesti 21 %
- En osaa sanoa 2 %

Lapinlahden kunnan kuntalaiskysely 12/2024

Kuinka suhtaudutte Iso-Petäjämäen tuulivoimahankkeeseen?

- Erittäin myönteisesti 15 %
- Melko myönteisesti 22 %
- En myönteisesti enkä kielteisesti / Neutraali 28 %
- Melko kielteisesti 12 %

- Erittäin kielteisesti 17 %
- En osaa sanoa 6 %

Sama näkyy katsottaessa hankkeidemme hyväksymisprosentteja. Kaikki tuulivoimahankkeet käyvät kaavoitusprosessin läpi, jonka päätteeksi hankkeen kaavasta päättävät vaaleissa valitut kunnanvaltuutetut kunnanvaltuustossa. ABO Energyn hankkeista yli 90 prosenttia on saanut valtuuston luottamuksen näissä äänestyksissä. Yli puolet valtuustossa hyväksytyistä hankkeista on saavuttanut lainvoiman ilman valituskäsittelyä.

Etäisyyssääntely on luonteeltaan keinotekoinen yritys parantaa sosiaalista hyväksyttävyyttä, koska se ei ratkaise ydinhaasteita sosiaaliseen hyväksyttävyyteen liittyen. Sosiaalista hyväksyttävyyttä ei voi mitata metreissä. Esitetty ratkaisu on tekninen, eikä korjaa tunnistettua ongelmaa, joka on ennen kaikkea inhimillinen ja usein subjektiiviseen kokemukseen perustuva. Pitkän kokemuksemme mukaan sosiaalisen hyväksyttävyyden luomisessa ensisijainen keino on parempi vuorovaikutus paikallisten kanssa ja aitojen vaikutusmahdollisuuksien luominen hankkeeseen.

Nyt esitetty suostumusmenettely nykyisellään voi pahimmassa tapauksessa lisätä ihmisten välisiä jännitteitä paikallisesti, jos esimerkiksi yksittäiset asuinrakennusten omistajat pystyvät suostumusmenettelyn kautta estämään isoja teollisen mittakaavan hankkeita, jotka toisivat muille maanomistajille lisätuloja ja kunnalle tuloja.

ABO Energy Suomi Oy pitää tärkeänä, että maanomistajia kohdellaan reilusti ja että mahdolliset korvaukset perustuvat johdonmukaisiin ja perusteltuihin kriteereihin, esimerkiksi tuulivoimaloiden tarvitsemaan maapinta-alaan. Maanomistajien oikeudenmukainen kohtelu on olennainen osa sosiaalisen hyväksyttävyyden rakentamista. Suostumusmenettelyn piirissä olevat maanomistajat saattavat vaatia korvauksia ilman selkeää perustetta, tietäen, että yksittäinenkin kielteinen kanta voi estää merkittävän investoinnin etenemisen.

Sosiaalisen hyväksyttävyyden ratkaisemiseksi keskeistä olisi parantaa osallisuus- ja arviointimenettelyä, joka on myös osa alueidenkäyttölain uudistusta. Esimerkiksi velvoite kaikille kuntalaisille toteutettavaan kuntalaiskyselyyn voisi tuoda kuntapäättäjäille arvokasta tietoa sosiaalisesta hyväksyttävyydestä ennen päätöksentekoa.

Vaikutukset luontoon ja maankäyttöön

Kiinteä etäisyysvaatimus ohjaa tuulivoimaa luonnon kannalta huonommille sijainneille syvemmillä metsäisillä alueilla. Esimerkiksi Kainuussa ja Lapissa sääntely ohjaisi tuulivoimaloita erämaaisille alueille, mikä ei ole luonnon kannalta hyvä ratkaisu. Valmiiksi muokatusta ympäristöstä kauemmas

sijoittuvat alueet vaativat myös pidempiä teitä ja sähkönsiirtoa, joilla on pirstova vaikutus näille alueille. Tuulivoimaa rajoitetaan jo nyt monien liikkuvien lajien, kuten metsäpeuran, elinympäristöjen turvaamisen takia merkittävässä määrin ja perusteena käytetään elinympäristöjen pirstoutumista. Siksi nyt esitetyn lakiluonnoksen ohjausvaikutus on ristiriidassa yleisesti sovellettujen, alalle YVA-menettelystä tuttujen luontoperusteiden kanssa.

Myös maankäytöllisesti etäisyysääntelyllä on kielteinen vaikutus. Etäisyysvaatimus on sidottu voimalan korkeuteen ja voimalan korkeus on yleisesti verrannollinen voimalan tehoon. Tällöin etäisyysvaatimus ohjaa pienempien voimaloiden käyttöön, jolloin samasta maa-alueesta saadaan heikompi hyötysuhde ja voimaloiden tuottama sähkö olisi kalliimpaa. Infrarakentamisen vaatimukset ja tiestö ovat vaatimuksiltaan lähes samat voimalan korkeudesta riippumatta. Tämä käyttö on pois muulta metsänkäytöltä kuten metsätaloudelta tai virkistyskäytöltä.

Esimerkki:

Etäisyysääntely johtaisi siihen, että saman tuotannon saamiseksi tarvittaisiin enemmän matalampia eli yleisesti ottaen matalatuottoisimpia voimaloita. Esimerkiksi Vestaksen V172 voimaloilla laskettuna, matala 114 m ja korkea 199 m, matala tuottaa 19,6 GWh/voimala ja korkeampi 27,4 GWh/voimala. Tällöin 100 korkeaa voimalaa tuottaa saman verta tehoa kuin 140 matalaa (olettaen että olisi vapaasti sijoiteltavissa. Maankäytön osalta tarvittaisiin siis 1,4-kertainen määrä pinta-alaa saman tuotannon saavuttamiseksi. Maankäytön kannalta korkeammilla voimaloilla saadaan siis parempi sähköntuotanto samalta pinta-alalta.

Ristiriidat hallitusohjelman muiden kohtien kanssa

Tuulivoimarakentamisen rajoittaminen on selvästi ristiriidassa hallituksen tavoitteiden ja Suomen ilmastolain kanssa, koska se hidastaa kansallisten ilmastotavoitteiden saavuttamista, vaikeuttaa hiilineutraaliuden toteutumista ja estää päästövähennystoimien tehokasta läpivientä.

Esitetty tuulivoiman etäisyysääntely vaarantaa mahdollisuuden lisätä sähköntuotantoa Suomen kulutustarpeen edellyttämässä tahdissa sekä saavuttaa hallitusohjelman tavoite sähköntuotannon moninkertaistamisesta.

Hallitusohjelmassa on linjattu, että tavoitteena on parantaa tuulivoimahankkeiden etenemistä Itä-Suomessa aluevalvontaa vaarantamatta. On ristiriitaista, että hallitus haluaa edistää tuulivoimarakentamista toisaalla ja samaan aikaan asettaa tuulivoimarakentamiselle rajoitteita, jotka kohdistuisivat yhtä lailla itäisen Suomen hankkeisiin. Kansallinen etäisyysvaatimus osuisi ABO Energyn hankkeista merkittävästi juuri itäisen Suomen tuulivoimahankkeisiin leikkaamalla voimalamäärää tuntuvasti.

Alueidenkäyttölain osalta maakuntakaavoituksen roolia ollaan lakiluonnoksessakin muuttamassa yleisluontoisemmaksi sen nykyisestä roolista. On ristiriitaista, että samaan aikaan tuulivoiman osalta maakuntakaavan merkitystä tiukennetaan ja maakuntakaavalle tulisi yksityiskohtaisesti säätelevä rooli.

On myös haastavaa, että maakuntakaavoja aletaan tulkita yllättäen eri tavalla, kuin jo päätettyjen maakuntakaavojen laadintaprosessissa on oletettu. Esimerkiksi seudullisen kokoluokan hankkeiden koosta on säädetty erilaisessa ymmärryksessä. Maakuntahallinnolle voi olla sosiaalisen paineen takia haastavaa olla noudattamatta valtakunnallisesti annettua ohjeistusta, jos sellainen nyt määritellään. Tuulivoimahankkeiden kriitikot ovat jo tuoneet omissa lausunnoissaan esiin, että heidän tulkintansa mukaan ihmiset joutuvat eriarvoiseen asemaan, kun etäisyysraja ei koske maakuntakaava-alueiden lähellä olevia asuinrakennuksia. Tämä ennakoi, että sosiaalisen hyväksyttävyyden näkökulmasta aihe tulee herättämään vahvoja kielteisiä tunteita ja siten vaikutus sosiaalisen hyväksyttävyyteen voi olla käänteinen.

Johtopäätös:

Lakiehdotusta ei tule toteuttaa tuulivoimasäätelyn osalta, vaan nykyinen vaikutusperusteinen säätely ja toimintaohjeet rajoittavat ja ohjaavat tuulivoimarakentamista toimivalla tavalla.

Jos etäisyysrajoitus tästä huolimatta etenee, sen vaikutukset tulee selvittää ennen päätöstä perusteellisesti talouskasvun, aluetalouden, teollisuusinvestointien, työpaikkojen, kuntatalouden ja -demokratian sekä ilmastolain toteuttamisen osalta. Tässä tapauksessa etäisyyttä ei tulisi määritellä laissa, vaan asetuksella. Jos hallituksen esitys etenisi, esityksen mukaista lakia tulisi soveltaa hankkeisiin, joiden kaava-aloite on hyväksytty lain voimaantulon jälkeen.

Jos maakuntakaavassa olevia hankkeita koskevasta poikkeuksesta pidetään kiinni, tulisi poikkeuksen koskea myös maakuntakaavan tv-alueiden ulkopuolelle sijoitettavia voimaloita, jotka ovat osa samaa hankekokonaisuutta tai muodostavat yhtenäisen tuulivoimatuotantoalueen maakuntakaavoitetun tuulivoima-alueen kanssa.

Kommentit luvusta 9 Aurinkovoimarakentamista koskevat erityiset säännökset

Tähän asti aurinkovoiman luvitusmenettely on vaihdellut kunnittain, koska selkeää säätelyä ei ole ollut. Yleiskaavan valitseminen luvitukseen selkiyttää hankkeiden pelisääntöjä, parantaa hankkeiden ennakoitavuutta, vahvistaa hanketoimijoiden oikeusturvaa ja lisää alueellista yhdenvertaisuutta.

Pidämme hyvänä yleiskaavan valitsemista luvitusvälineeksi. Yleiskaavan perusajatuksena on suunnitellun hankkeen yhteensovittaminen olemassa olevaan ympäristöön. Tässä erottamattomana osana ovat erilaiset kuulemistilaisuudet ja julkinen palautteen kerääminen hankkeesta. Nämä

auttavat muokkaamaan hankkeista mahdollisimman hyväksyttävään muotoon paikallisesti ja parantavat hyväksyttävyyttä.

Näemme hyvänä asiana edistää aurinkovoiman rakentamisen ohjautumista sopiville alueille kirjaamalla suuntaviivat lakiin. On pitkäkatseista linjata, että aurinkovoimarakentamista ei osoiteta merkittävässä määrin metsämaille tai ojittamattomille luonnontilaisille suoalueille. Kirjaukset vähentävät rakentamisesta aiheutuvia vaikutuksia luonnon monimuotoisuuteen.

AKL:n uudistuksen myötä myös rakentamislakiin esitetään muutoksia. Aurinkovoimarakentamisen näkökulmasta olennaista on muutos rakentamislain 46 §:än, jossa käsitellään sijoittamisen edellytyksiä suunnittelutarvealueella. Lain kohdassa täsmennetään, että pinta-alaltaan vähintään kymmenen hehtaarin kokoista aurinkovoiman tuotantoaluetta pidetään aina merkittävänä rakentamisena, ja se tarvitsee kaavoituksen osana suunnitteluprosessia.

On kuitenkin huomioitava, että kaavan tulee perustua kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun. Pinta-alapohjainen raja kaavoitustarpeelle on uusi ja näin ollen kaavoitettavien hankkeiden määrä tulee kasvamaan nykytilanteesta merkittävästi. Tosiasiassa kymmenen hehtaarin kokoinen hanke voi olla vaikutuksiltaan hyvin vähäinen. Kaavoituksessa vaadittujen selvitysten tulisi siksi keskittyä vain laissa mainittuihin merkittäviin vaikutuksiin.

Olennaista on myös varmistaa luvituksen sujuvoittamista koskevat tavoitteet ja riittävät resurssit eri tasoilla.

Kommentit luvusta 10 Ranta-alueita koskevat erityiset säännökset

-

Kommentit luvusta 11 Kaavoitusmenettely ja vaikutusten selvittäminen kaavaa laadittaessa

-

Kommentit luvusta 12 Asemakaavan ja yleiskaavan laatimisaloite ja asemakaavan ja yleiskaavan laatiminen yhteistyössä

-

Koemmentit luvusta 13 Merialuesuunnittelu

-

Kommentit luvusta 14 Kansallinen kaupunkipuisto

-

Kommentit luvusta 15 Valtion rajat ylittävät ympäristövaikutukset

-

Kommentit luvusta 16 Pakkokeinot ja seuraamukset

-

Kommentit luvusta 17 Kaavan ja muun päätöksen tiedoksianto koskevat säännökset

-

Kommentit luvusta 18 Muutoksenhaku

-

Kommentit luvusta 19 Kaavan ja muun päätöksen tiedoksianto ja voimaantuloa koskevat säännökset

-

Kommentit luvusta 20 Erinäiset säännökset

-

Kommentit luvusta 21 Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

ABO Energy Suomi Oy näkee erittäin ongelmallisena esityksen mukaisen tuulivoimasääntelyn voimaantulon, jossa uusi laki tulisi voimaan niissä kaavoissa, joiden kaavaehdotus ei ole ollut vielä nähtävillä.

Hankkeissa, joihin vaaditaan YVA-menettelyä, tehdään valtaosa selvityksistä ja suunnittelutyöstä jo kaavaluonnokseen mennessä. Esimerkiksi maatuulivoimahankkeen osalta valmistelutyö voi tarkoittaa 500 000 € - 1 000 000 € kustannuksia yhdessä hankkeessa. Esitetty muutos veisi pohjan tuhansilta suunnitteilla olevilta voimaloilta ja vaikuttaisi käynnissä oleviin suunnitteluprosesseihin radikaalisti aiheuttaen massiivisia uusia kuluja. On kestävämpää muuttaa isojen teollisten hankkeiden pelisääntöjä radikaalisti kesken prosessien, kun niihin on jo investoitu mittavasti. Tämä antaa erittäin kielteisen signaalin myös muille kuin uusiutuvan energian toimijoille.

Investointiympäristön vakauden kannalta ainoa kannatettava siirtymäsäännös on se, että hankkeiden osalta noudatetaan niiden käynnistyessä voimassa ollutta lainsäädäntöä. Jos hallituksen esitys etenis, esityksen mukaista lakia tulisi soveltaa hankkeisiin, joiden kaava-aloite on hyväksytty lain voimaantulon jälkeen.

Kommentit alueidenkäyttölain muuttamisesta (liitelaki, nimike muuttuu laiksi kaavojen toteuttamislaki)

-

Kommentit rakentamislain muuttamisesta

-

Luonnos uudeksi alueidenkäyttöasetukseksi viimeistellään ja siitä pyydetään lausunnot syksyllä 2025. Jos haluatte jo nyt antaa siitä kommentteja niin voitte tehdä sen tässä.

-

Nurmo Reetta

ABO Energy Suomi Oy - Aapo Koivuniemi, Reetta Nurmo, Amanda Cardwell